

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

13 An licita sit denunciatio iudicialis omissa correctione secreta, &
inductione testium?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

1. Tertia sententia distinguit, aut proximus qui peccavit, renuntiavit ius sibi conferendi famam, vel non; Si non renuntiavit, vera est sententia; si tamen renuntiavit, ut renunciant religiosi Societatis Iesu vera est prima sententia: ita docet expressè Valent. *disp. 3. quest. 10. p. 5. pag. 787. §. respondeo per distinctionem.* Et videtur consentire Suar. *tom. 4. de relig. cap. 20. num. 11. §. 12.* Probat Valent. quia ipse delinquens quantumvis emendatus sit, potest laudabiliter peccatum suum Prælato deferre, ut illum à recidivo caueat maiori cum securitate. Ergo etiam poterit alius de illius consensu peccatum Prælato deferre, consentit enim iam ob rectum finem in iactura propriæ famæ. Quod autem religiosi Societatis Iesu ob huiusmodi finem iuri sibi conferendæ famæ cedant, non probat Valent. sed supponit: probari tamen potest ex *reg. 9. summar. confit.* ibi enim dicitur, *Ad maiorem spiritus profectum, & præcipue ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, ut omnes errores, & defectus ipsius, & res quæcumque que notatæ in eo, & observatæ fuerint, superioribus per quemvis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.* Ergo siue sit emendatus, siue non, poterunt delicta superioribus manifestari ad maiorem (subditorum profectum, & maiorem eorum humilitatem, & submissionem. Item negari non potest prudentiam Prælati esse maximè necessariam ad tollendas occasiones iterum relabendi, & tamen necessaria, vel saltem valde utilis ad illius securitatem, & bono communi religionis prospiciendum. Deinde quilibet religiosus (maximè in Societate) tenetur totam suam conscientiam Prælato aperire, omnesque suos errores, defectus, & peccata manifestare, ut constat ex *Examine cap. 4. §. 34. 35. & 39.* ut sic melius regi, & gubernari possit, & in viam domini dirigi. Ergo conquiri non potest, quòd alius eos errores, defectus, & peccata Prælato manifestet ob prædictum finem, liquidem prælat quod ipse debebat præstare. Adde repugnantem huic manifestationi merito timere posse non esse emendatum.

4. Verùm mihi probabilius videtur, si certò tibi constat proximum emendatum esse, neque probabile periculum habere relabendi, nullo modo posse eorum delicta superiori manifestare, ut securior sit, nisi ipse expressè, in tali manifestatione consentiret, neque consensus in societate præstitus ad hunc casum censendus est extendi: ita tenent Doctores relati pro secunda sententia, & loquens de nostra Societate Thomas Sanchez *suprà*, & probatur. Nam finis præcipuus in societate, ob quem mandantur delicta superioribus deferri, est correctio ipsius delinquentis, quod abundè constat ex *reg. 30. sequenti ad nuper positam*, ubi dicitur, *Boni etiam omnes consulant ab aliis corrigi, & ad aliorum correctionem iuvare debito cum amore, ad maiorem spiritus profectum.* Si ergo frater correctus omnino est, & emendatus: neque periculum sit recidivi, cessat finis, ob quem consentit delicta superiori deferre. Et confirmo. Si enim ob maiorem securitatem, maioremque humilitatem, & submissionem propriam cessante sine correctionis liceret delicta fratris emendati superiori deferre liceret, inquam, non vni, sed plurius superioribus manifestare: sic delinquens amplius humiliaretur, & securior à recidivitate esset, quòd nullus debet concedere, & expressè constat contrarium ex declaratione (supradictarum regularum facta à Congregatione VII. *c. 14. & 15. ubi in n. 2.* dicitur, quando ob fines, & rationes allatas (quæ sunt profectus spiritualis subditorum, & bonum commune religionis) existimat revelandum, tunc iis tantum manifestare oportebit, qui remedio adhibendo prodesse poterunt, & *num. 5.* iterum repetit licere superiori ob prædictum finem secretò peragere quæcumque iudicaverit expedire ad remedium. Ergo cessante remedio, quia iam frater est emendatus, nemini poterit amplius eius delictum manifestari: Ergo maior profectus, humilitas, & submitio solum intenduntur, quatenus ad emendationem, & correctionem delicti necessaria sunt.

5. Dixi, nisi proximus periculum habeat relabendi, si præteritus eius lapsus superiori non manifestetur. Nam stante periculo manifestandus est, ut præferret, quod sentit expressè Valent. cum Adriano, Soto, & diuo Thoma. *disput. 3. quest. 10. part. 5. pag. 787. §. quod si.* Et probat. Nam etiam ob huiusmodi finem liceret cuilibet priuato, sine cuius ope non reputaretur proximus immunis à relapsu delictum indicare.

Probabile periculum relapsus voco, quando ita proximus occasione peccati innodatus sit, ut moraliter loquedo iudicetur casurus, nisi ab illis diuertatur: nam de alio periculo magis remoto non est curandum, cum omnibus tale periculum in se fragilitate nature, Quapropter Petrus de Ledesma *tom. 2. summi tract. 4. concl. 24. difficult. 6. pag. 290.* affirmat, si scias religiosum in luxuriam incidisse non ex malitia hoc est ex consuetudine, sed ex fragilitate humana propter occasionem sibi oblatam te non debere Prælato denunciare, si à te corrigi potest, quia tunc non censetur esse in probabili periculo cadendi. At si ex malitia, & prava consuetudine peccat, affirmat denunciandum fore, quia raro præsumi potest emendatus, sed potius in morali periculo iterum & sæpè cadendi versari. Addo in nostra Societate propter confessionem iuris, etiam si ex fragilitate peccet, denunciari posse, quia semper præsumi debet melius à Prælato, quam ab alio socio

corrigendum fore, & quando hic maior profectus correctionis interuenit, iam proximus cessit iuri sibi conferendo famæ apud Prælatum. Et in hoc sensu verum est quod dicit Suarez *suprà*.

6. Sed quid dicendum, quando dubium est, an delinquens emendatus sit?

Respondeo, si delictum est tantum in damnum ipsius delinquentis, qui iuri famæ non cessit, non tenetur villo modo deferre Prælato, imò nec potest; quia hæc delatio honestatur ob bonum ipsius delinquentis; cum autem ignoretur, an bonum ipsius sit, ignoratur, an sit ratio honestatis infamationem. Ergo non poterit apud Prælatum infamare proximum, cum infamatio sit certa, & ratio excusans dubia. Si tamen cessit iuri famæ, bene poterit, quia adest finis correctionis saltem sub dubio, ac proinde sufficiens honestati actionem. Verùm si delicta in damnum tertij, vel communitatis sint, qualia censet Thomas Sanchez *lib. 6. Decalogi. cap. 18. num. 50.* & Suarez *de char. disp. 8. sect. 6. num. 12.* esse ferè omnia religiosorum externa peccata. Tunc, inquam, denuncianda sunt Prælato casu quo dubium sit, an sit delinquens emendatus & timeatur recidivum, nisi prælatò manifestetur, quia damnum communitati, vel tertio faciendum, etiam sub dubio præponderat famæ particularis delinquentis, habet enim ipsa communitas, vel tertius innocens ius, ut sibi ab imminenti damno præferatur, etiam si hoc sit cum aliqua iactura honoris alicuius nocent. *argum. cap. qui cum de furtis:* & ita docet Thomas Sanchez *lib. 6. Decalogi, cap. 18. num. 47.* Lorca. *2. 2. quest. 33. art. 8. disput. 47. num. 20. reg. 4. Petrus de Nauarra lib. 2. de reitit. cap. 4. num. 71. in 2. edit.*

PUNCTVM XIII.

An licita sit denunciatio iudicialis de secretis delictis, omnia correctione secreta, & inductione, testium.

1. Publicum, & secretorum multipliciter sumitur.
2. Peccata alia sunt in damnum solius peccantis, alia in damnum tertij persona, alia in damnum communitatis, & quæ hæc sunt.
3. Peccata notoria possunt non præmissa correctione iudicialiter denunciari.
4. Obligatio huius denunciationis est, cum adest præceptum superioris, vel cum proximus correctione fraterna non censetur emendandus.
5. Peccata, quæ à te, & ab alio sciuntur, denuncianda sunt iudicialiter, si in damnum tertij vergant.
6. Si delicta solum sunt in damnum delinquentis, præmittenda est secreta correctio, & inductio testium, antequam iudicialiter denunciatur, si probabiliter existimatur correctio, vel inductio testium profutura.
7. Notatur quædam differentia inter peccata, quæ in damnum tertij vergunt, & quæ solum peccanti nocent.
8. Peccata omnino secreta, & quæ in damnum communitatis, vel tertij vergunt, si per secretam correctionem emendari possunt, non sunt iudicialiter denuncianda.
9. Si est presumpcio non esse delinquentem corrigendum adhuc plures censent non posse fieri denunciationem iudicalem.
10. Contrarium est tenendum.
11. Cum Prælati præcipiunt sibi delicta denunciari absque communitate cum aliena persona, intelligitur præceptum de delictis, quæ tibi corè constat esse denuncianda, secus de illis, de quibus dubius es.
12. Rarò in propriis iniuriis est obligatio corripiendi delinquentem.

1. PONO primò, multipliciter posse sumi secretum, & publicum, ut constat ex iis, quæ tradit glossa, & Panormi. in *cap. ex litterarum, de Temp. ord. & cap. vestra de cohabit. cleric. & mulier. Syluest. verbo occultum, verbo manifestum, verbo notorium, Sotus de regendo secreto. membr. 2. in princ. Nauarr. summi. c. 27. n. 12. Valent. 2. 2. disp. 9. 10. part. 5. pag. 667. Villalobos tract. 4. de correct. difficult. 30. Suar. Lorca, & alij infra referendi. Specialiter sunt tres gradus publici, & tres gradus secreti, ut dicit Villalob. *suprà*, & Lorca *disp. 47. sect. 3. num. 3.* Suarez *de charit. disp. 8. sect. 6. in princ.* Primus gradus publici est, quando à duobus scitur, & tunc dicitur in iure probabile, quia probati delictum sufficienter potest, etsi nulla eius infamia sit. Secundus gradus publici est, quando non solum probari potest, quia plurius est notum, sed eius veretur infamia: & hoc dicitur à iure famosum, vel manifestum. Tertius gradus est, quando est notorium, quòdque nullo modo celari potest, nec negari ab eo, qui commisit: & hoc dupliciter contingit, vel notorium notorietate iuris, vel facti. Notorium notorietate iuris, est, quod iam est per sententiã declaratum, Notorium notorietate facti quòd à maiore parte communitatis, oppidi, collegij, vel viciniae cognoscitur, modo communitas excedat decem personas, quæ omnia in materia detractionis aduertimus. Opposito modo contingit secretum, illud*

Illud namque est primò, quod in iudicio probari non potest. Secundo, quod etiam probari possit, non laborat infamia. Tertio, quod probari facile potest, est aliqua reuerberatione celetur, neque est maiori parti communitatis notum.

4. Pono secundò, ex supradictis Doctoribus, & communi sententia quedam esse peccata, quæ in damnum solius peccantis cedunt, quedam quæ in damnum tertij, quedam quæ in damnum commune. Illa dicuntur peccata cedentia in damnum solius peccantis, quæ solum peccantem lædunt, v.g. fornicatio, ebrietas, consuetudo vexandi. alia dicuntur in damnum tertij, quia tertium lædunt, qualia sunt adulterium, homicidium, furtum, detractio, alia lædunt communitatem, vel in temporalibus, qualia sunt proditio, institutio falsa monetæ, subornatio ad officia, et qua sequitur dari indignis, vel omitti digniores, in spiritalibus, vel falsa doctrina, qua fides, vel mores corumpuntur: ita ferè omnes Doctores, vt videre est in Petro & Nauarra lib. 2. de rescriptis. cap. 4. articulo. num. 50. & precipuè nu. 69. in noua edit. Et licet omnia peccata scandalosa in perniciem sint reipublice, non tamen proprie dicuntur esse contra bonum commune quia eorum immediatum obiectum, non est aliquod bonum commune, quod per ipsa lædatur, quod necessariò requiritum erat, vt diceretur proprie esse in damnum communitatis, vt aduertit Villalob. tract. 4. difficult. 11. num. 1. Suar. verò de char. disp. 8. sect. 6. n. 1. & Thom. Sanch. lib. 6. Decal. cap. 18. n. 50. aduertunt peccata à secularibus commissa, quæque solum committentem lædunt res sunt à religiosis, dicenda esse peccata contra communitatem, quia communitatem in honore, & fama lædunt. Vnde si religio, quæ quis fornicetur, ebrius sit, aut passim iuret, honor religionis non leuiter labefactatur, & vix fieri potest, vt alios ad imitationem non pettahat, propter inuicem inter religiofos communicationem. Fateor hanc doctrinam verissimam esse, si intelligatur de læsione non quidem directæ, sed indirectæ communitatis. Indirectè enim quodlibet peccatum religiosi in actum executionem prædicens religionis honorem lædit: at hæc læsio non est sufficiens, vt omnia religioforum peccata censentur esse in damnum communitatis, & tanquam de prodicione, vel hæresis sit de illis iudicandum. Nam hoc modo nullum est peccatum quod in damnum commune non vergat, cum ferè nullum sit, quo non lædatur aliqua communitas, in qua peccans viuunt. Si enim sit Ecclesiasticus contemnitur status à secularibus, si secularis, contempnitur. Quapropter Suar. tom. 4. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 10. dicit non omnia peccata religioforum censenda esse vergere in damnum communitatis ratione obiecti, neque ratione scandali, & Coequeg. VI. decreto 57. & Congregatio VII. in cap. 15. de manifestat. delicti. n. 7. enumerans delicta, quæ in detrimentum boni communis, vel in damnum imminens tertie persone vergunt, ea enumerat, quæ directè sunt insectiua aliorum, & nociua bono religionis, scilicet, lapsus carnis cum tertio, seminatio discolorum inter fratres, furtum, impugnation, vel machinatio contra institutum, aut superiorem, præsertim generale, consuetudo detrahendi, aut insularandi, & similia. his politis.

5. Dico primò peccata notoria, hoc est, quæ in præsentia multorum, vel alio modo à pluribus cognoscuntur, possunt statim non præmissa correctione fraterna iudicialiter denunciari, contenti omnes cum D. Tho. q. 33. art. 7. in princ. iuxta illud Pauli ad Timoth. 5. Peccantem coram omnibus argue, ut eeteri, timorem habeant. Ratio est. Qui enim in publico peccat, eo ipso renouat iura secreti, neque potestari potest corrigendus per monitionem secretam, cum præsentiam hominum, & leges moerates non sit veritas. Secundò. In tali denuncatione non solum emendatio fratris intenditur, sed etiam intenditur reparatio scandali dati media punitione; hac enim punitione à peccato deterratur, quantum per malum exemplum videbantur incitati.

4. Obligatio autem denunciandi hæc peccata tunc erit, quando adest præceptum superioris, vel quando ex illis imminet damnus tertio, aut communitati, quodque per denunciationem potest reparari. Si verò peccata non sint in damnum tertij, sed solum in damnum ipsius delinquentis, & præsumitur emendandus per correctionem, eo quòd peccatum non tam ex malitia, quam ex ignorantia processit, tentanda videtur secreta correctio, antequam denunciatur, vt euitentur damna, & denunciatione promouentia: ita relato Adriano, & Paludano docet Lorca 2. 2. q. 3. artic. 8. disp. 47. n. 17. Cordub. in annotat. ad Satum, memb. 2. c. 4. concl. 1. Nauarra. lib. 2. de rescriptis. cap. 4. dub. 8. n. 66. in 2. edit. Villalob. 2. 2. sum. tract. 4. diff. 10. n. 2. Suar. tom. 3. de relig. lib. 2. cap. 12. n. 36. Hoc intelligendum est, nisi adsit præceptum denunciations, quod absque dubio implendum est non obstante secreta correctione, & emendatione proximi ob finem prædictum, ne delicta maneat impunita, & videntes timorem habeant.

5. Dico secundò. Peccata, quæ partim sunt secreta, partim publica, qualia sunt, quæ non solum à te, sed etiam ab alio sciuntur, & quæque in iure vocantur probabilia, denuncianda statim sunt, si in damnum tertij vergant. Neque opus est præmittere correctionem secretam, inductionem vt testium, nisi calu quo sumitur credatur correctionem secretam profuturam: ita Suar. disputatio. 8. de charit. sectio. 6. num. 7. & de religio. tom. 4. lib. 10. cap. 13. numero 35. & 42. Agid. de Coninch. 2. 2. disp. 28. dub. 8. articulo.

n. 147. Villalob. tract. 4. de correct. difficult. 12. Lorca disp. 47. n. 20. affirmat esse omnium Doctorum. Ratio, quia per denunciationem & defenditur innocens, & corrigitur delinquens, qui nec corrigendus intelligitur, neque innocens sufficienter defendendus, nisi denunciatur. Vnde si firmiter credatur profutura correctio, & innocens defensus per monitionem, non debet fieri denunciatio iudicialis: ita aliis relatis docent Nauarra lib. 2. de rescriptis. cap. 4. n. 70. & seq. secunda edit. Villalob. tract. 4. de correct. diff. 12. n. 1. Suar. dicti cap. 22. n. 42. & Coninch. supra. In peccatis autem, quæ sunt contra bonum commune, vt hæresis, & proditio, tardò, vel nunquam præsumi potest correctio delinquentis ex secreta monitione, ideòque denunciandus statim est delinquens, vt bono communi provideatur, & maximè stare præcepto denunciandi lato à iure, & ab Inquisitoribus. Inquisitores enim nolunt cuiuslibet particulari committere iudicium ferre, an per secretam correctionem delinquens hereticus possit emendari, sed ipsi iudices esse volunt, ac proinde etsi in aliquo casu crederes emendandum per tuam secretam correctionem, adhuc non teneris corrigere, sed debes statim denunciare: vt docet Ateualo de correct. fol. 188. Seraphynus Fæyatas. quest. 18. num. 30. Lessius de iust. cap. 30. dub. 6. Villalob. tom. 2. tract. 4. diff. 11. Suar. de fide disput. 20. sect. 4. n. 11. & tom. 4. de relig. lib. 10. c. 12. n. 42. Agid. de Coninch. supra. Ioann. Sanch. select. disp. 11. n. 56. qui hanc doctrinam extendit ad peccata suspicionem hæresis habentia, qualia sunt, quæ in edictis Inquisitorum apponuntur.

6. At si delicta solum sunt in damnum delinquentis, præmittenda est ex præcepto diuino secreta correctio & inductio, testium, antequam iudicialiter denunciatur, si probabiliter existimatur correctio, vel inductio testium profutura. ita Soto de secreto. memb. 2. quest. 4. concl. 2. & 3. Nauarra. sum. cap. 24. num. 14. & aliis pluribus relatis Lorca disp. 47. numero 19. Suarez tomo 4. de religion. libro 10. capite 11. numero 36. Villalob. tom. 2. sum. tract. 4. difficult. 10. n. 3. & testatur esse commune. Ratio est, quia denunciatio iudicialis tendit ad bonum commune delicto delinquentis damnificatum, per punitionem reparandum, & secundariò ad delinquentem corrigendum. Cum ergo per huiusmodi peccata bonum commune non sit læsum, & ex alia parte non apparer necessitas iudicialis denunciations ad delinquentis correctionem, nequaquam debet fieri, quin secretò prius corripiatur. Secundò si in iis peccatis non est seruandus ordo correctionis, in nullis venit ex necessitate seruandus. Nam in peccatis omnino secretis raro potest ad denunciationem iudicalem procedi, in omnino publicis non est præmittenda secreta, neque inductio testium. Ergo ne dicamus processum correctionis à Christo præscriptum fore inutilem, affirmandum est in iis peccatis, quæ partim sunt secreta, partim publica, seruari optimè posse.

7. Est tamen magna differentia inter hæc peccata, quæ solum peccanti nocumentum afferunt, & inter illa quæ aliis nocent. In peccatis enim solum peccanti damnificatis sufficit probabilis spes, seu non desperato fructus, vt correctio secreta debeat ex præcepto diuino præmitti. At in peccatis damnus tertio afferentibus requiritur moralis certitudo, seu spes certissima de correctione, & deuitatione omnium damnorum, quæ timentur: ita cum Ricar. dist. 18. art. 3. q. 1. docuit Suar. de charit. disp. 8. sect. 6. n. 6. pag. 760. Quapropter, vt bene aduertit Lorca supra in iis peccatis, quæ partim sunt secreta, partim publica, quæque peccanti solum inferunt damnus, regulariter loquendo seruandum esse ordinem à Christo præscriptum.

8. Grauiissima tamen est difficultas, an in delictis omnino secretis, qualia sunt quæ ab vno præter committentem sciuntur sint iudicialiter denuncianda, si in damnum tertij, vel communitatis vergant? Et quidem si per monitionem secretam delinquenti, vel alteri tertio factam sufficienter intelligitur damnus imminens reparari, clarum est non habere locum iudicalem denunciationem: hæc enim solum apponi potest in præsentia ad impediendum damnus tertij, vel communitatis. Si ergo hoc impeditur sufficienter medio alio non ita nociuo, & infamatorio delinquentis, illud medium debet apponi, & denunciatio iudicialis omitti; debet enim proximus mederi minori damno, quo potest: excipiendum tamen est crimen hæresis ob ea, quæ ibi diximus.

9. At si præsumitur delinquens non corrigendus per secretam monitionem illi, vel tertio, cui damnus parat factam, plures Doctores videntur affirmare non posse ad denunciationem iudicalem deuenire, sed debere dicere Prælato, vt patri, vel alius, vt obseruent, & possint esse testes in iudicio: ita Duran. in 4. dist. 16. q. 4. Soto de secreto memb. 2. quest. 4. concl. 2. expressè Nauarra lib. 3. de rescriptis. cap. 2. num. 358. in 2. edit. Hentiq. aliis relatis, lib. 13. de excommunicatione. cap. 18. num. 3. Eman. Saa verbo censura. num. 4. & in edit. Romana. verbo correctio. nu. 5. & verbo denunciatio. Suar. de Charit. disp. 8. sect. 6. num. 6. sine, loquens de delictis, quæ cedunt in commune damnus, dicit: si occulta penitus sunt, hoc est, si nullus alius præter te sciat, superiorum esse admonendum, vt vigilet. Inferunt ergo non esse admonendum, vt possit iudicare, & num. 10. loquens de edictis sanctæ Inquisitionis ait. Si delicta non sint talia, vt via Inquisitionis possint Inquisitores de illis interrogare iuridicè, tunc credendum est eos procedere secundum ordinem fraternelæ correctionis. Et hic ordo seruandus est, vt D. Tho. art. 7.

in solut. ad 5. explicat, neque aliud expedit, aut necessarium est communi bono, cui sufficit, ut publica delicta puniantur, & occulta convenienti ordine charitatis cohibeantur. Neque enim per se loquendo habent superiores ius ad puniendum peccata occulta, Thom. Sanchez. lib. 6. de cal. c. 18. num. 56. ubi crimen ambitionis in societate reputat, & optime esse directè in damnum commune, affirmat, inquam, fore denunciandum, etiam si secretum sit, & probari non possit, quia non fit, (inquit denunciatio Præposito generali ut iudici, sed ut patri: neque enim ex tali denunciazione punire publicè potest delinquentem, & inhabilem reddere. Ergo sentit Thom. Sanchez. delicta omnino secreta, quæ probari non possunt, non posse iudicialiter denunciari, præcipue si ex tali denunciazione puniatio sequenda foret. Loysa 2. 2. q. 33. art. 8. disp. 47. num. 6. affirmat omnes sine controversia ita sentire & num. 15. dicit Prælatos religionum raro posse præcipere, ut aliquid occultum sibi etiam ut patri manifestetur: quoniam non potest illis factis constare, utrum res in eo statu sit, ut subditu licite occultum prodatur, & magnum occasionem perplexitatis illi prebent, & idèd optima regula est illa. S. Thom. art. 8. in solut. ad 1. Prælatum tunc solum posse præcipere, quando potest inquirere, potest autem, quando adest denunciator, aut infamia, quod intelligendum est tam de paterna, quam de iudiciali inquisitione; quia, S. Thom. indistinctè, & uniuersum loquitur & num. 16. ubi dubitat, an sicut non licet deferre ad iudicium hoc genus occulti denunciatio, ita etiam non liceat testificando? Et responder eandem esse rationem, quoniam nemo testificari potest, nisi crimen probabile, quia adest alius testis, vel saltem infamia. & num. 21. dicit. Si superior præcipiat denunciare, quantumcunque absolute præcipiat, non obligat, nisi circa crimen, quod probari potest, & feruato correctionis ordine, aliis esset preceptum iniustum. Alphonsi de Villagota in sua pract. canon. lib. 2. tract. de denunciati. Euangelica, pag. 94. concl. 5. c. 4. & 5. concl. 4. pag. 101. late probat cum Panormit. & aliis delictum, quod non potest probari, quia nullus alius præter denuntiantem scit, non posse iudicialiter denunciari: ex capite, hoc videtur, 22. quest. 5. ex capite, erubescant, 37. distinctio, ubi, Virbanus. De manifestis loquimur, secretum cognitor Deus, & in capite plerumque 1. questio. 7. dicit, S. August. plerumque boni viri propterea sufferunt aliorum peccata, & tacent, quia deferuntur à publicis documentis, quibus ea, que ipsi sciunt, probare iudicibus non possunt. Ratio horum Doctorum ea est, quia non potest esse iudicium sine sufficienti probatione. Ergo ubi hæc est impossibilis, cessat obligatio denunciandi, quæ ad iudicium complendum ordinatur. Neque obtare videtur aduersus hanc doctrinam vsus Prælatorum peccata omnino occulte sibi denunciari præcipiunt, ubi certum est non præcipi denunciationem paternam, sed iudicalem, siquidem coram Secretario, & propria manu signatur denunciatio, & illa facta sine vlla correctione secreta Fiscalis accusat, & denuntiantem, ut testem obstat hic vsus, nam Prælati procedunt via inquisitionis generalis, ipse autem denunciatus debet videre, quæ denunciare debet; non enim iudices limites charitatis fraternæ in illis casibus, in quibus obligat, transgredi intendunt, neque peccata, quæ probabilis non sunt, sed penitus occulta volunt ad suum tribunal deferri, ut optime dicit D. Tho. 2. 2. quest. 33. artic. 7. ad 5. Talium enim peccatorum dum probabilis non sunt, solum est iudex ipse Deus, cui omnia sunt manifesta.

10 Verum meo iudicio omnino dicendum est re posse, & debere delinquentem aduersus tertiam personam, vel commune bonum Prælati ut iudici denunciare, si alia via tibi non suppetit damnum impediendi, etiam si probare non possis, sed solum tu sis, qui noveris, modo non noveris per confessionem, & manifestatio delicti sufficiat damnum impedire aliquomodo, et si non perfecte: ita expresse docet Syluest. verbo correctio, quest. 5. Eman. Saa, in edit. Rom. verbo denunciatio. Valen. disp. 3. quest. 10. p. 5. pag. 677. Villalob. tom. 2. sum. tract. 4. diff. 11. n. 2. & 4. & restatur esse commune, Leffius lib. 2. de iust. cap. 30. dub. 2. num. 13. & dub. 6. num. 43. & multis allegatis Thom. Sanchez. lib. 3. de matr. disp. 13. art. num. 2. ubi volentes contrahere cum impedimento, etiam si impedimentum infamatorum sit, probat esse denunciandos iudici, quantumuis occultum impedimentum sit, probare non possit, fauētque Congregatio. V II. illo decreto de manifestis delictis c. 15. p. m. & ubi dicit, quando prudenter indicaretur non posse adhiberi sufficientem remedium, quo bono communi, vel tertie personæ prouideatur, nisi assumatur in ea re persona iudicis, tunc tenebitur subditus ad iudicalem denunciationem superiori faciendam, & loquitur congregatio in toto illo decreto de delictis occultis omnino.

Ratio conclusionis est, quia hæc denunciatio non tam ad punitionem delinquentis, quam ad præcauendum damnum, quod intendit inferre, ordinatur. Ergo non est curandum, quod ipse delinquens infametur, vel vexetur per denunciationem, hæc enim consequuntur per accidens, quod enim primò intenditur, est defensus innocentis, vel boni communis. Neque obstat delictum probari non posse, ut sciens non teneatur denunciare, quia non denunciat, ut probet delictum, sed ut damnum impediatur, quod per denunciationem impeditur, & licet sufficienter per denunciationem damnum non impediretur, nihilominus debet denunciare,

quia per denunciationem aperis viam iudici, ut inquirat, & querat media impediendi, ut optime notauit Thom. Sanchez. lib. 3. de matr. disp. 18. n. 2. Eman. Saa supra, verbo denunciatio. Neque Doctores supra relatos sentio nobis dissentire: non enim credibile est illos velle non esse denunciandum delinquentem, qui ciuitatem pararet incendere, si alia via præter denunciationem iudicalem non suppetit impediendi damnum. Est enim iniquum non facere bono communi ob delinquentis detrimentum. Quare debent intelligi de denunciazione ad punitionem, non de denunciazione ad præcauendum malum impendens requisita.

11 Solum aduerto, quando Prælati, seu Inquisitores mandant denunciationem sibi fieri de his, & aliis delictis, absque eo quod cum aliquo communices: hoc intelligi debet de delictis, quæ tibi certo constant in edictis contineri, quæque tibi mandantur denunciari. Nam si dubius es an peccata, quæ scis, sint contenta in edictis vel non, poteris absque dubio consulere confessorium, vel virum doctum; neque hanc communicationem intendunt Inquisitores prohibere, ut aduertit Ioan. Sanch. select. disputatio 11. n. 57. cum Arcualo de correct. fraternalis. fol. 188. & Bannes 2. 2. q. 33. art. 8. dub. ad 7. argum.

12 Sed inquires quid dicendum in propriis iniuriis? Respondeo, raro in his est obligatio corripiendi secretè delinquentem: quia raro inuenitur iniuriatus, cui graue non sit iniuriantem fraternaliter corrigere, & cuius correctio ab iniuriato admittatur. Potest tamen iniuriatus satisfacionem expostulare apud iudicem, si alia via non ei offertur, & denunciare delinquentem in omnibus casibus, in quibus diximus denunciari posse delicta alteri damnum inferentia, ita ex Atag. 2. 2. quest. 68. art. 1. docet Villalob. tom. 2. sum. tract. 4. diff. 12. num. 2.

PUNCTVM XIV.

Quando cesset obligatio denunciationis iudicæ.

- 1 Delinquentes, quorum delicta non laborant infamia, & constat emendatos esse, non sunt iudicialiter denunciandi, & quid dicendum de crimine hæresis.
- 2 Quando præsumi potest delinquens emendatus, ut cesset obligatio denunciationis.
- 3 Delictum à duobus vel tribus notum, si iudex ad punitionem procedit, non est denunciandum.
- 4 Neque item est denunciandum, si sub secreto delictum accepisti, modo delictum non cedat in damnum tertij.
- 5 Accepta in compensationem non sunt manifestanda ob preceptum latum de reuelandis furtis.
- 6 Quid preceptum sit de manifestando accepta tamen si accepta sint in recompensationem?
- 7 Si tibi graue damnus ex denunciazione imminet non tenetis denunciare, vel si compellendus es probare, nec potes.
- 8 Tandem excusari à iudiciali denunciazione, si à fide dignis non acciperis.

1 Delinquentes, quorum delicta non laborant infamia, si constat emendatos esse, esto fuerint delicta in damnum tertij, vel communitatis, denuncianda non sunt, sed ferè omnium sententia, ut constat ex Doctoribus in superiori puncto pro nostra conclusione allegatis. Nam ea de causa delicta secreta dicimus posse iudicibus manifestari, ut impediatur damnum tertij, vel communitati impendens. Si igitur iam cessauit damnum, cessat & ratio iustificans manifestationem. Præterea quia in tali casu iudex solum procedit ad punitionem, quando verò iudex ad punitionem procedit, requiritur delinquentem infamia laborare. ut est decisio in c. inquisitionis §. tertio. de accusat. & probat bene Lessius lib. 2. c. 19. dub. 15. n. 12. & dicemus disp. de iudice, & in propriis terminis docet Sua. de charit. disp. 8. sect. 9. n. 10. Cordub. in sum. q. 64. p. 2. & Nauar. lib. 2. de restitutio. capite 4. dub. 10. n. 98. Hæc enim delicta iam emendata habentur, ac si non essent commissa, solum ab hac regula generali excipit Sua. disputat. 20. sectio. 4. numero 13. & Ioan. Sanch. disp. 11. numero 51. crimen hæresis propter eius atrocitatem, & infectionem; quod licet iure naturæ denunciandum non sit, si iam sit emendatum, at ex vi præcepti ecclesiastici affirmat denunciandum fore. Quæ doctrina vera est, si ponamus esse delictum probabile: nam cum in illo casu possit sciens denunciare ad punitionem, debet emendatus denunciare, & hoc modo explicio Eman. Saa. verbo denunciatio, in edit. Romana, affirmantem cum Toledo, Sorio, & Nauar. hæreticum, quem scis respiciisse, non tenetis denunciare. De aliis vero delictis plures Doctores non infamæ notæ censent stante emendatione nullo modo esse denuncianda, si occulta sint: hoc est, si infamia non laborant: ita innumeris relatis Thom. Sanchez. lib. 6. de cal. c. 18. n. 49. Nauarra lib. 2. de restit. c. 4. num. 116. in 2. edit. Ioan. Sanch. disp. 11. n. 51.

2 Sed inquires, quando præsumi potest delinquens emendatus? Respondeo prudentis arbitrio esse relinquentem; si enim omnino appareant occasiones sublatæ præsumenda est emendatio. Ex solo decursu temporis, nisi longum sit, non est præsumenda correctio. Quando vsu post commissum delictum longum